

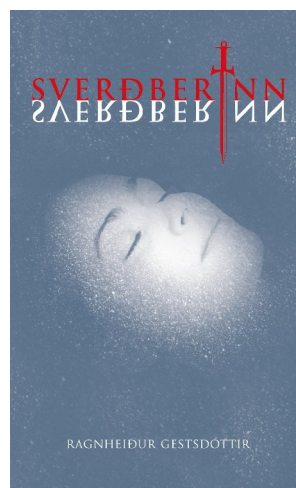
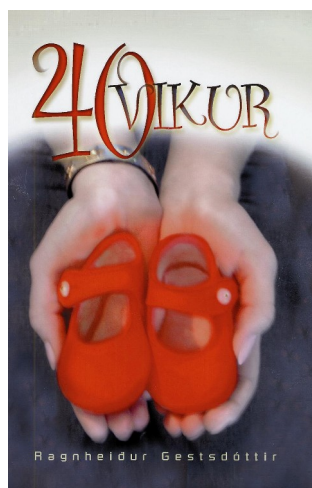
Ragnheiður Gestsdóttir

LEIKUR Á BORDI

40 VIKUR

SVERÐBERINN

Þrjár vandaðar og verðlaunaðar unglingskaldsögur

Kennsluhugmyndir

Edda útgáfa – 2006

Ragnheiður Gestsdóttir

Ágætu kennarar!

Ég hef lengi verið þeirrar skoðunar að rétt væri að auka til muna vægi barna- og unglingsbókmennta í skólastarfinu. Nemendur kynnast auðvitað völdum köflum í lestrarbókum og sá siður að lesa framhaldssögu hefur sem betur fer ekki lagst af. Sumir kennarar gefa tíma fyrir frjálsan lestur í skólunum og er það vel. En það má gera enn betur. Ég er sannfærð um að engin aðferð er skilvirkari til að auka orðaforða og málþroska en lestur góðrar bókar, hvort sem barnið hlýðir á upplestur eða les sjálft, og best af öllu er ef lesturinn verður uppspretta umræðna. Sá tími sem nýttur er í slíka vinnu í skólanum mun að mínu mati skila sér margfalt aftur í sterkari máltilfinningu og auknum þroska.

Skemmtileg bók gefur tilefni til að ræða bæði innihald og framsetningu textans. Af hverju finnst okkur sagan spennandi, skemmtileg eða áhugaverð? Ég hef sjálf sannreynt að nemendur eru fullfærir um að skilja grunnhugtök bókmenntaumfjöllunar snemma ef þau eru kynnt á skýran og aðgengilegan hátt í tengslum við sögur sem fanga athygli þeirra. Staðreyndaspurningar úr bókmenntatexta eru óþarfar og tilgangslaugar ef hægt er að gera ráð fyrir að börnin skilji textann. Bókmenntakennslu ætti ekki að rugla saman við lesskilning. Innihald og boðskap er aftur á móti sjálfsagt að ræða og þar mætast bókmenntirnar og siðfræðin.

Bók sem fangar athyglin barnanna og fær þau til að lifa sig inn í aðstæður er ómetanlegt tæki til að efla siðferðisvitund þeirra og þroska. Góðar bókmenntir efla hæfni lesenda til að setja sig í spor annarra. Þær hjálpa þeim til að sjá heiminn í nýju ljósi, kynnast öðrum tímum, menningu og framandi hugsunarhætti, en líka til að skilja að þau eru ekki ein um að kljást við vandamál og tilfinningar sem þeim finnst stundum að enginn skilji. Í skólanum er lífsleiknifagið vettvangur þar sem bókmenntirnar geta svo sannarlega komið að gagni.

Í eftirfarandi texta hef ég sett fram hugmyndir að umræðuefnum og verkefnum tengdum þremur bókum sem ég er höfundur að. Þessar bækur er að mínu mati hægt að nota til kennslu bæði í bókmenntum og lífsleikni. Hugmyndir mínar um viðeigandi aldur eru aðeins tillögur, kennarar vita auðvitað best til hvers þeir geta ætlast af nemendum sínum, en ég hvet ykkur til að vanmeta börnin ekki. Ef bók kveikir áhuga þeirra og ímyndunarafl getur hún orðið uppspretta ótrúlega frjórrar úrvinnslu. Kennarar með sérþekkingu á sviði leiklistar, tónlistar og myndlistar gætu svo bætt um betur og tengt bóklesturinn við sín sérsvið. Að sjálfsögðu er svo hægt að nálgast ótal aðrar bækur á svipaðan hátt. Njótið heil.

Ragnheiður Gestsdóttir

LEIKUR Á BORDI

Leikur á borði var valin besta sagan í samkeppninni um íslensku barnabókaverðlaunin árið 2000. Hún hefur verið þýdd á sænsku, tælensku og færeysku.

Leikur á borði er skáldsaga ætluð börnum frá um það bil 10 ára aldri. Aðalsöguhetjan, Sóley, er 11 ára stelpa sem býr hjá mömmu sinni. Heima fyrir er Sóley sterk og ábyrg og samband hennar við foreldra sína er ástríkt og gott. Sóleyju líður líka vel í návist afa síns og ömmu og finnst gott að heimsækja þau. En í skólanum er Sóley í hlutverki fórnarlambins. Hún er dugleg að læra, en hún fellur ekki inn í hóp jafnaldra sinna og kann ekki að bíta frá sér þegar henni er strítt. *Leikur á borði* fjallar um einelti, en er þó fyrst og fremst saga um mátt vináttunnar. Ný stelpa, Linda, kemur í bekkinn og hún hefur þor og dug til að rjúfa samskiptamynstrið og vingast við Sóleyju.

Bókin gefur tilefni til umræðna og verkefnavinnslu bæði á sviði bókmennta og lífsleikni. Hér á eftir fara hugmyndir að umræðuefnum og verkefnum sem vinna má í hópum eða með bekknum í heild. Ritunarverkefni eru að mínu mati við hæfi barna frá um það bil 11-12 ára en umræðuefni geta jafnframt hentað yngri börnum. Sum þeirra má vinna eftir að hlutar bókarinnar hafa verið lesnir upphátt fyrir bekkinn eða nemendur hafa lesið þá sjálfir, önnur henta betur til umfjöllunar eftir að öll bókin hefur verið lesin.

BÓKMENNTAVERKEFNI:

Sögubyrjun

Umræður: Í upphafi hverrar sögu þarf að koma til skila ákveðnum upplýsingum, kynna aðalpersónur og nánasta umhverfi þeirra, gefa lesandanum til kynna hvar og hvenær sagan gerist og svo framvegis. Ævintýrin byrja oftast á setningunni *einu sinni var...* og í ritsmíðum barna er þeirri formúlu oft beitt. Upphaf sögunnar má skoða með tilliti til þess hvernig nauðsynlegum upplýsingum er komið á framfæri við lesandann. Hvenær vitum við hvað stelpa er gömul? Hvenær fáum við að vita hvað hún heitir?

Hvernig vitum við hvernig henni líður? Hvað fáum við að vita um umhverfi hennar?

Ritunarverkefni: Skrifðu byrjun á sögu, að minnsta kosti nokkrar setningar. Reyndu að koma upplýsingum til skila án þess að telja upp staðreyndir, láttu hlutina koma í ljós án þess að segja þá beinum orðum. Dæmi: Í stað þess að segja: *Einu sinni var strákur sem hét Palli* má til dæmis byrja eitthvað á þessa leið: *Pegar Palli vaknaði um morguninn ...*

Sjónarhorn

Umræður: Þegar talað er um sjónarhorn í bókmenntum er átt við að höfundur velji annaðhvort að vera alvitur og sjá inn í hug allra persónanna, eða að sjá atburðina með augum ákveðinnar persónu og lýsa hugsunum hennar og tilfinningum. Hann getur líka valið að sjá ekki inn í huga neinnar persónu og lýsa aðeins því sem heyrir og sést. Hvaða sjónarhorn er notað í bókinni? Yrði sagan öðru vísi ef annað sjónarhorn væri valið?

Ritunarverkefni: Veldu einhvern atburð úr bókinni og segðu frá honum í nokkrum setningum frá sjónarhorni einhvers annars en Sóleyjar. Þú getur líka valið að lýsa atburði á hlutlægan hátt, t.d. eins og fréttamaður myndi gera eða eins og gert væri í skýrslu.

Lýsingar

Umræður: Til hvers eru lýsingar í bókum? Hvað segja lýsingar á útliti og umhverfi um persónurnar? Geta lýsingar verið of nákvæmar? Geta þær verið of yfirborðskenndar? Útliti Sóleyjar er ekki mikið lýst í bókinni. Hvers vegna haldið þið að það sé?

Lýsingar á umhverfi og veðri endurspeglar stundum líðan persóna í bókum. Þið hafið eflaust oft tekið eftir því hvernig óveður er notað í kvikmyndum til að skapa óhugnað og spennu. Getið þið fundið dæmi um að umhverfislýsingar í bókinni segi eitthvað um líðan persónanna?

Með því að lýsa draumum er oft hægt að segja mikið um líðan persónanna. Skoðaðu drauma Sóleyjar á bls. 42 og 103. Hvað segja þeir okkur um hvernig henni líður?

Ritunarverkefni: Skoðaðu hvað sagt er um útlit Sóleyjar á bls. 9 og á bls 31. Hvernig heldur þú að aðrar persónur í bókinni (t.d. Linda Björk, mamma Sóleyjar, Margrét kennari eða Bára bekkjarsystir hennar) myndu lýsa henni? Skrifðu stutta lýsingu.

Skoðaðu lýsinguna á Lindu Björk á bls. 16-17. Hvað gefur þessi lýsing til kynna um persónuleika Lindu Bjarkar? Hvernig kemur hún heim og saman við þá Lindu Björk sem við kynnumst síðar í bókinni? Skrifðu álit þitt í stuttu máli.

Aðalpersónur og aukapersónur

Umræður: Oftast nær er auðvelt að sjá hver er aðalpersóna í sögu, en aukapersónur skipta mismiklu máli. Hvaða aukapersónur skipta mestu máli í þessari sögu? Væri hægt að kippa einhverjum þeirra út úr sögunni án þess að breyta söguþræðinum? Eru einhverjar aukapersónur í bókinni sem hægt væri að skrifa um aðra sögu?

Ritunarverkefni: Veldu þér einhverja af aukapersónunum í bókinni og skrifaðu nokkrar setningar um hana. Bættu einhverju við sem alls ekki kemur fram í sögunni. Veldu eitthvert af dæmunum hér að neðan eða finndu aðrar persónur til að skrifa um.

Dæmi:

- Af hverju er Báru svona illa við Sóleyju? Lýstu degi í lífi Báru.
- Hvernig verður pabba Sóleyjar og Guðrúnu við þegar hún hleypur frá þeim? Skrifaðu stutt samtal.
- Margir af bekkjarfélögum Sóleyjar standa hjá þegar henni er strítt. Lýstu árásinni á Sóleyju á skólalóðinni út frá sjónarhorni einhvers þeirra.
- Hvað heldur þú að foreldrar Lindu Bjarkar hafi sagt hvort við annað þegar Sóley var búin að tala við þau? Skrifaðu stutt samtal.

LÍFSLEIKNIVERKEFNI:

Einelti og stríðni

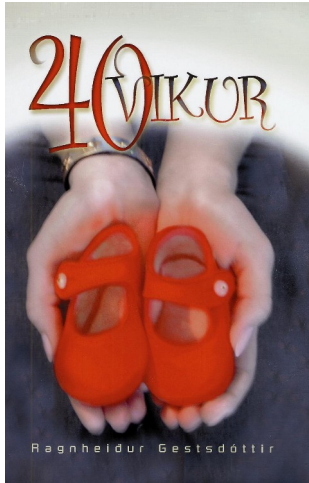
Hver er munurinn á stríðni og einelti? Hvort er það sem Sóley verður fyrir? Hvernig upplifa gerendur, þolendur og áhorfendur sama atburðinn? Skoðið atvikið í upphafi bókarinnar þegar húfan er rifin af Sóleyju. Upplifir hún það á sama hátt og bekkjarfélagar hennar? Af hverju segir Sóley ekki mömmu sinni hvernig henni líður í skólanum? Af hverju kvartar hún ekki við kennarann sinn?

Ábyrgð skólasystkina, kennara og foreldra

Hver ber ábyrgð á því að einelti byrjar eða viðgengst? Hverjir taka á sig ábyrgðina í bókinni og á hvaða hátt gera þeir það? Skoðið viðbrögð kennarans, skólastjórans, mömmu Sóleyjar, Lindu Bjarkar og hinna bekkjarfélaganna. Hvað er árangursríkast?

Vinátta

Hvað er vinátta? Hvers vegna vingast maður við einn fremur en annan? Geta allir verið vinir? Þurfa allir að vera vinir? Hvað felst í því að vera vinur einhvers? Hvernig sannast að Linda er raunverulegur vinur Sóleyjar? Hvernig sýnir Sóley að hún er vinur Lindu? Haldið þið að Sóley eigi eftir að eignast fleiri vini í bekknum? Hvað þyrfti að breytast til að það gæti gerst?

40 VIKUR

Unglingasagan 40 vikur kom út árið 2001 og fékk verðlaun Fræðsluráðs Reykjavíkur sem besta íslenska barna- og unglingsbók ársins.

40 vikur er saga Sunnu, 16 ára stelpu sem verður barnshafandi eftir Bigga, sætasta strákinn í bekknum, þetta eina kvöld sem hann virðir hana viðlits. Sunna afneitar því í lengstu lög að hún geti verið ófrísk, en það kemur óhjákvæmilega að því að hún verður að horfast í augu við sannleikann. Atburðarásin spannar 40 vikur, allt frá getnaði fram yfir fæðingu Sólrúnar litlu. Sunna segir söguna sjálf og dregur lesandann inn í hugarheim sextán ára unglings sem þarf að kljást við blendnar tilfinningar og taka á sig nýtt og erfitt hlutverk.

Bókin er vinsælt lesefni stelpna allt frá 12 ára, en verkefni hér að neðan miðast við unglinga frá 14 ára aldri eða svo. Ef til vill er erfiðara að kveikja áhuga stráka á sögunni, en vel að merkja kemur saga um ótímabæra þungun þeim ekki síður við en stelpunum!

Bókin gefur tilefni til umræðna og verkefnavinnslu bæði á sviði bókmennta og lífsleikni. Hér á eftir fara hugmyndir að umræðuefnum og verkefnum sem vinna má í hópum eða með bekknum í heild. Sum þeirra má vinna eftir að hlutar bókarinnar hafa verið lesnir upphátt fyrir bekkinn eða nemendur hafa lesið þá sjálfir, önnur henta betur til umfjöllunar eftir að öll bókin hefur verið lesin.

BÓKMENNTAVERKEFNI:

Fyrstu persónu frásögn

Umræður: Í bókinni *40 vikur* er notuð 1. persónu frásögn. Það er Sunna sem segir sjálf sína sögu. Hvað haldið þið að valdi þessu vali höfundar? Að hvaða leyti hefði sagan verið öðru vísi ef notuð væri 3. persónu frásögn? Hvaða áhrif hefur 1. persónu frásögn á sjónarhorn í sögunni? Hvaða áhrif hefur hún á

persónusköpun og lýsingar? Skoðið bæði kosti þess og galla að halda sig við frásögn einnar persónu.

Nú tíð – þá tíð

Umræður: Hvers vegna skyldi höfundur velja að segja söguna í nútíð? Er algengt að nútíð sé notuð í skáldsögum? Skoðið nokkrar bækur og athugið málið.

Ritunarverkefni: Hver einstaklingur eða hópur velur stuttan kafla (nokkrar setningar) úr bókinni og umskrifar í þá tíð. Lesið kaflana upphátt og skoðið hvort virkni þeirra er önnur en kaflanna í nútíð. Er sama hvort um er að ræða kafla með mikilli spennu, sterkum tilfinningum eða annarri frásögn?

Sögubyrjun

Umræður: Í sögubyrjun er nauðsynlegt að gefa einhverjar upplýsingar sem gefa til kynna um hvað og hverja sagan fjallar. En skýr upplýsingamiðlun er ekki jafn nauðsynleg í upphafi sögu fyrir unglunga eða fullorðna og í bók fyrir yngri lesendur. Aftur á móti er æskilegt að skapa einhverja spennu til að fanga athygli lesandans og helst samlíðan með aðalpersónunni. Skoðið upphaf bókarinnar og ræðið það. Af hverju skyldi höfundur velja að byrja frásögnina þarna?

Tilfinningaþrungnið efni

Umræður: Margir eru hræddir við að fjalla um tilfinningaþrungnið efni af ótta við að verða væmnir. En hvað er væmið? Skoðið lýsingar á tilfinningum Sunnu. eru þær væmnar að ykkar mati? Af hverju/af hverju ekki?

Ritunarverkefni: Skriðu örstutta lýsingu á mjög tilfinningaþrungnum aðstæðum, til dæmis ástarfundi, aðskilnaði elskenda eða fæðingu barns. Skriðu lýsinguna fyrst eins þurrlega og þú getur og síðan á eins væminn og yfirdrifinn hátt og þú getur. Hver er helsti munurinn á orðavalinu?

Hvörf

Umræður: Staður í sögu þar sem atburðarásin tekur nýja stefnu er kallaður hvörf. Hvar eru stærstu hvörfin í sögu Sunnu? Hvað er það sem veldur hugarfarsbreytingu hennar gagnvart barninu sem hún gengur með?

Endir

Umræður: Mörgum þykir þægilegt að allir lausir endar séu hnýttir í bókarlok. Í þessari bók er mörgum spurningum ósvarað þegar lestri lýkur. Hvað finnst ykkur um það? Viljið þið láta segja ykkur hvernig allt fer eða viljið þið ljúka við söguna sjálf? Hvernig sögur mega hafa opinn endi og hverjar verða að ganga snyrtilega frá öllu í bókarlok?

LÍFSLEIKNIVERKEFNI:

Eldfimar kringumstæður

Þegar krakkarnir eru reið yfir óréttlæti skapast andrúmsloft þar sem hlutirnir geta auðveldlega farið úr böndum. Hver ber ábyrgð? Var rétt af skólastjórnendum að hætta við ferðalagið? Var það þeim að kenna að krakkarnir ákváðu að sletta ærlega úr klaufunum? Eru það krakkarnir, skólinn eða foreldrarnir sem bera ábyrgðina þegar skemmtanir unglinga fara úr böndunum?

Tilfinningar eða skynsemi

Er alltaf hægt að láta skynsemina ráða? Hvað er það sem veldur því að Sunna sleppir fram af sér beislinu? Hverjar eru tilfinningar hennar gagnvart Bigga? Er hún ástfangin af honum eða er hún upp með sér yfir að hann skuli taka eftir henni? Hvers vegna leyfir hún honum að ganga svona langt?

Þetta getur ekki hafa gerst

Það er erfitt að játa fyrir sjálfum sér og öðrum að maður hafi gert mistök og ótrúlegt hve auðvelt er að afneita erfiðum staðreyndum, að neita að horfast í augu við það sem maður vill ekki að sé satt. Hvað er til bjargar við slíkar aðstæður? Hefði verið rétt af Sunnu að tala við einhvern fyrr um grunsemdir sínar? Við hvern mynduð þið tala?

16 ára og ólétt

Hvað þýðir það? Hvaða kosti á Sunna um að velja? Haldið þið að hún hefði kosið að eiga barnið ef hún hefði átt um það val? Skoðið samtal Sunnu og Brynju á bls. 104-106. Haldið þið að Sunna hefði orðið söm og áður ef hún hefði ákveðið að eiga ekki barnið? Er hún söm og áður eftir að hafa eignast barn?

Að segja frá einhverju erfiðu

Viðbrögð fjölskyldu, viðbrögð vina. Eru þau alltaf eins og maður gerir sér í hugarlund fyrirfram? Bregðast foreldrar Sunnu við fréttinni eins og hún hafði búist við? Hver eru viðbrögð ömmu hennar? Hvað um Bigga?

Að taka á sig ábyrgð eða afneita henni

Sunnu reynist erfitt að hafa samband við Bigga og eiginlega finnst henni lengi vel að barnið komi honum lítið við. En hvað finnst Bigga sjálfum? Skoðið viðbrögð hans þegar Sunna hefur samband við hann, þegar hún verður veik og þegar barnið fæðist.

Pabbi og mamma

Lesið samtal Sunnu og ömmu hennar á bls. 152. Eiga börn alltaf rétt á að kynnst báðum foreldrum sínum? Eiga allir feður rétt á að fá að kynnst börnum sínum?

Samhjálp

Skoðið hvernig vinir Sunnu bregðast við þegar hún veikist. Hvað gera þau til að gera henni lífið léttara? Í sögunni eru líka dæmi um að ókunnugt fólk komi til hjálpar og láti sig varða líðan Sunnu. Ber þeim skylda til að aðstoða hana?

Meðganga og fæðing

Hvað vitið þið mikið um meðgöngu og barnsfæðingar? Stundum vill bera við að um slíkt sé fjallað sem feimnismál. Hvað finnst ykkur um það? Haldið þið að fræðsla auki eða minnki hræðslu við fæðingar? Hvernig leið Bigga meðan barnið hans var að fæðast? Hefði hann átt að fá að vera viðstaddur fæðinguna?

Umönnun barns ungra foreldra

Hver á barnið hennar Sunnu? Haldið þið að henni muni reynast erfitt að fá að ráða sjálf uppeldi Sólrúnar litlu? Eiga mamma hennar og pabbi ef til vill rétt á að ráða einhverju? Hvað haldið þið um hlut Bigga í uppeldinu?

Framtíðin

Berið saman framtíðarmöguleika Sunnu og ömmu hennar til að mennta sig og sjá fyrir sér og barninu sínu. Hvað hefur áunnist síðan amma var ung? Standa allar ungar mæður jafn vel að vígi og Sunna?

SVERÐBERINN

Sverðberinn er skáldsaga ætluð unglingum sem kom út árið 2004. Hún var valin besta barna- og unglingabók ársins af Menntaráði Reykjavíkur og fékk einnig viðurkenningu IBBY á Íslandi. Sumarið 2005 fékk Ragnheiður Norrænu barnabókaverðlaunin fyrir höfundarverk sitt með sérstakri áherslu á Sverðberann. Sverðberinn hefur komið út í danskri og norskri þýðingu og er væntanleg á færeysku.

Signý er á fyrsta ári í menntaskóla og finnst skemmtilegast af öllu að spila hlutverkaspil með félögum sínum. Kvöldið sem hún uppgötvar að Hlynur er jafn hrifinn af henni og hún er af honum er sama kvöldið og hún finnur loks fullkomið nafn á persónuna sína. Hún á að heita Leda. Þegar hópurinn skreppur út eftir þítsu missir ökumaðurinn stjórn á bílnum í hálfu og lendir á vegg. Signý er flutt meðvitundarlaus á sjúkrahús. Samtímis vaknar ung stúlka til lífsins á eyðilegum stað þar sem hún er grafin í svartan sand. Henni tekst að bjarga sér úr fjötrum sandsins, en hún veit hvorki hvar hún er né hver hún er. Eitt veit hún þó; hún heitir Leda ...

Bókin gefur tilefni til umræðna og verkefnavinnslu bæði á sviði bókmennta og lífsleikni. Hér á eftir fara hugmyndir að umræðuefnum og verkefnum sem vinna má í hópum eða með bekknum í heild. Sum þeirra má vinna eftir að hlutar bókarinnar hafa verið lesnir upphátt fyrir bekkinn eða nemendur hafa lesið þá sjálfir, önnur henta betur til umfjöllunar eftir að öll bókin hefur verið lesin. Ritunarverkefni myndu líklega henta elstu nemendum grunnskólans eða nemendum framhaldsskóla best, en umræðuefni gætu einnig átt við í kennslu yngri nemenda, frá 13-14 ára eða svo. Enn yngri börn geta sem best haft gaman af að lesa bókina eða hlýða á hana sem framhaldssögu.

BÓKMENNTAVERKEFNI:

Nú tíð og þátíð

Umræðuefni: Flestar skáldsögur eru skrifaðar í þátíð, en hér hefur höfundur valið að nota nútíðarfrásögn. Af hverju haldið þið að það sé? Myndi það breyta einhverju ef sagan væri sögð í þátíð?

Ritunarverkefni: Hver hópur eða einstaklingur umskrifar nokkrar setningar úr bókinni í þátíð. Textabrotin eru síðan borin saman við upprunalega textann og einnig hvert við annað. Er mikill munur á blæbrigðum textans? Skiptir máli hvort um er að ræða texta úr raunsæislegu frásögninni eða úr fantasíunni?

1. persónu- og 3. persónufrásögn og sjónarhorn

Umræðuefni: Í *Sverðberanum* er hluti frásagnarinnar í 1. persónu, en meginhlutinn er 3. persónufrásögn. Hvaða ástæður gætu legið fyrir vali höfundar? Skoðið sjónarhorn í 3. persónufrásögninni, bæði í fantasíuhlutanum og í „raunveruleikanum“. Er höfundur alvitur og alsjáandi eða bindur hann sig við ákveðið sjónarhorn? Hvaða áhrif hefði það á spennuna í frásögninni ef hann lýsti hugsunum allra persónanna í fantasíuhlutanum? En ef hann héldi sig eingöngu við hlutlæga frásögn í „raunveruleikanum“?

Raunsæi og fantasía

Umræðuefni: Í *Sverðberanum* er bæði um að ræða fantasíusögu og sögu sem á sér stað í hversdagslegum veruleika sem við þekkjum. Hvernig væri sagan ef raunsæislegi hlutinn stæði einn og óstuddur? En ef fantasían væri látin nægja? Hvernig er samband heimanna tveggja í sögunni? Hvers vegna haldið þið að höfundur kjósi að segja báðar sögurnar? Getur fantasía verið hluti af raunveruleikanum?

Ritunarverkefni: Vinnið í hópum og skiptið sögunni á milli hópanna. Finnið dæmi um hvernig heimarnir tveir endurspeglar hvor annan og lesið þau síðan upp fyrir bekkinn. Reynið að finna bæði atburði og persónur sem eiga sér hliðstæður í báðum heimunum.

Undirtextar og tilvísanir

Umræðuefni: Í bókinni er mjög mikið um tilvísanir í aðra texta, einkum goðsagnir og ævintýri. Finnst ykkur það bæta einhverju við frásögnina? Er óþarfi að þekkja þessa texta eða gerir það söguna innihaldsríkari?

Ritunarverkefni: Vinnið í hópum. Finnið dæmi um tilvísanir í goðsagnir og ævintýri í bókinni, leitið uppi þá texta sem vitnað er í og lesið þá upp fyrir bekkjarfélaga ykkar.

Ævintýri og goðsagnir

Umræðuefni: Rithöfundar, einkum þeir sem skrifa fyrir börn og unglinga, hafa á síðari árum sótt mikið í smiðju ævintýra og goðsagna. Hlutverkaleikir eru líka vinsælir meðal ungs fólks, svo og kvikmyndir og tölvuleikir sem vísa í fantasíu frekar en þann veruleika sem við lifum í. Af hverju haldið þið að fantasía og goðsagnaveröld höfði til ungs fólks?

Ævintýri eru eitthvað sem við tengjum ósjálfrátt bernskunni, en ævintýri hafa ekki alltaf verið sérstaklega ætluð börnum. Ævintýraminnin leynast víða ef að er gáð. Skoðið uppbyggingu ævintýranna og finnið hliðstæður í bókum og kvikmyndum. (Öskubusku-sögur, hetjur á hvítum hestum, barátta við ófreskjur, hjálparhellur, ferðin að heiman með nesti og nýja skó, vonda stjúpan, flagð undir fögru skinni, þrítekning o.s.frv.)

Ritunarverkefni: Skoðið bókahilluna heima, DVD-safnið, skólabókasafnið eða bara sjónvarpsdagskrá vikunnar. Án efa finnið þið eitthvað sem tengist sígildum ævintýrum þótt það liggi ef til vill ekki í augum uppi undir eins. Hvað tekst ykkur í sameiningu að finna mörg dæmi?

Umhverfislýsingar í frásögn

Umræður: Náttúru- og umhverfislýsingar gæða frásögn lífi og gera lesandanum kleift að sjá sögusviðið fyrir sér. En stundum gegna þær líka margþættara hlutverki. Skoðið muninn á umhverfinu í fantasíuhlutanum og í „veruleikanum“.

Höfundur hefur sagt að náttúran sé ein af aðalpersónum bókarinnar. Hvað skyldi hún eiga við með því? Finnið dæmi um að náttúrulýsing endurspegli líðan sögupersónu. Finnið líka dæmi um að náttúruöflin grípi inn í atburðarás sögunnar. Hefur viðhorf Signýjar til náttúrunnar breyst í bókarlok?

Ritunarverkefni: Skrifið örstutta lýsingu á persónu og umhverfi. Reynið að láta umhverfislýsinguna segja eitthvað um persónuleika eða líðan persónunnar.

Frásagnarstíll

Umræður: Það er að sjálfsögðu hægt að segja sömu söguna á ótal mismunandi vegu. Höfundur velur sér sjónarhorn, nútíð eða þátíð, 1. eða 3. persónufrásögn, en einnig málfar og stíl. Skoðið fantasíutextann, frásögn Signýjar og kaflana sem gerast á sjúkrahúsinu með tilliti til þessa. Er málfarið alls staðar eins? Hvers vegna skyldi höfundur velja þessa leið? Væri fantasíutextinn öðru vísi aflestrar ef málfar væri þar hversdagslegra? Ræðið muninn á hversdagslegu og hátíðlegu orðfæri. Hvenær á við að nota hvort um sig?

Ritunarverkefni: Finndu textabrot sem þér finnst gamaldags og hátíðlegt, til dæmis ævintýri, goðsögn, þjóðsögu eða brot úr gamalli skáldsögu. Endursegðu textann á hversdagslegu máli. Þú getur jafnvel leikið þér að því

að nota slangur og dægurmál unglunga. Hvernig hljómar textinn ef þú lest hann upp?

Þú getur líka snúið verkefninu við og umskrifað samtal unglunga, dægurlagatexta, auglýsingu eða eitthvað annað hversdagslegt nútímamál á gamaldags og hátíðlegan máta. Leitaðu að upphöfnu orðalagi í gömlum bókum eða fáðu aðstoð hjá eldra fólki. Upplstur á þannig texta getur orðið hin besta skemmtun.

LÍFSLEIKNIVERKEFNI:

Að kenna sjálfum sér um, að kenna öðrum um

Þegar eitthvað gerist sem okkur þykir sorglegt eða hræðilegt eru fyrstu viðbrögðin oft að reyna að finna sökudólg. Stundum kennum við einhverju eða einhverjum um að ósekju, jafnvel sjálfum okkur. Skoðaðu viðbrögð persónanna í sögunni við slysinu. Hverju eða hverjum kenna þær um það sem gerðist? Hvaða áhrif hafa ásakanirnar á þær? Er rétt að kenna einhverju eða einhverjum um slysið? Er hægt að læra eitthvað af slysinu?

Viðbrögð við sorg og áföllum

Fólk bregst við sorg og áföllum á mismunandi hátt. Sumir finna huggun í trú, aðrir reiðast við guð sem lætur slíkt og þvítíkt gerast. Skoðaðu samtal Karls, föður Signýjar, við sjúkrahússprestinn á bls. 91-92. Sumum finnst þeir vera fastir í vondum draumi, aðrir reiðast, enn aðrir halda í vonina. Hvaða áhrif hefur slysið á fjölskyldu Signýjar til góðs og til ills? Hver eru viðbrögð Hlyns við lömuninni og við ástandi Signýjar?

Fjölskylduleyndarmál. Það sem enginn vill tala um

Í mörgum fjölskyldum ríkir þögn um það sem fólki finnst óþægilegt að horfast í augu við. Áfengis- og eiturlyfjafíkn Gríms hefur verið hálfgerð leyndarmál í fjölskyldu Signýjar. Þótt allir viti af vandamálum hans er ekki talað um þau upphátt. Hvers vegna haldið þið að svona sé komið? Hvaða afleiðingar hefur það að ekki sé hægt að tala um vandamálið? Hefði Signýju liðið betur ef foreldrar hennar hefðu brugðist öðru vísi við?

Misbeiting valds

Álfadrottningin hefur vald til að stjórna ríki sínu, en valdinu fylgir alltaf ábyrgð. Hvernig hefur hún farið með vald sitt? Hvernig eiga þegnar hennar að bregðast við að ykkar mati? Er álfadrottningin sjálfráð gerða sinna?

Hugrekki. Hvað er það?

Leda er oft hrædd við þau verkefni sem bíða hennar. Þýðir það að hún sé ekki hugrökk? Hvers vegna velur hún að takast á hendur hlutverk sem hún er

hrædd við að valda ekki? Er hún jafn hugrökk eða minna hugrökk en einhver sem t.d. stundar hættulega íþróttagrein? Eru til mismunandi gerðir af hugrekki? Skiptir ástæðan fyrir hugrekkinu máli? Hvað er fífldirfska?

Hver ræður ferðinni?

Munið þið eftir spurningunni sem Hlynur hvíslaði að Sigýju í upphafi bókarinnar? Gefur sagan okkur einhver svör við spurningunni um það hvað það er sem ræður ferðinni í lífi okkar? Eru það að ykkar dómi tilviljanir eða vilji okkar sjálfra? Í bókarlok hlakkar Signý til að fá að ráða ferðinni í eigin lífi þegar fram líða stundir. Hvað finnst ykkur um væntingar hennar? Getum við ráðið öllu sjálf?